

Rechten van studenten

In het Studentenstatuut van een universiteit of hogeschool staan de rechten en plichten van studenten. Vaak gaat het meer over plichten dan over rechten. Maar de Rijksuniversiteit Groningen heeft getracht ook de rechten van studenten duidelijk te benoemen. Zij heeft zes onderwijsrechten op een rij gezet. In hoeverre worden studenten daar wijzer van?

In onderstaande tabel heb ik de Groningse rechten weergegeven (linkerkolom), en ter vergelijking de corresponderende teksten uit het studentenstatuut van de Universiteit Leiden (rechterkolom). We lopen ze stuk voor stuk langs.

1. Recht op goed onderwijs en kwaliteitsbeoordeling

Recht op goed onderwijs? Dat is slechts een holle frase, zolang in het Groningse studentenstatuut niet wordt toegelicht hoe studenten dat eventuele recht zouden kunnen afdwingen. Of wordt hier bedoeld dat studenten het recht zouden hebben om (al dan niet collectief) een klacht in te dienen over eventuele kwaliteitsgebreken? In dat geval zou het gewenst zijn dat in het statuut, zoals in het Leidse, naar welomlijnde kwaliteitsnormen verwezen wordt.

Concreter is het recht van de Groningse studenten 'schriftelijk de kwaliteit van de opleiding te beoordelen'. Maar ook hier zou een nadere toelichting op haar plaats zijn, want de wetgever gebiedt in artikel 1.18 WHW het volgende:¹ 'Het instellingsbestuur (...) draagt er zorg voor dat (...) wordt voorzien in een regelmatige beoordeling (...) van de kwaliteit van de werkzaamheden van de instelling (...), mede aan de hand van het oordeel van studenten over de kwaliteit van het onderwijs (...).' Ze hebben dus niet alleen het recht de kwaliteit van het onderwijs te beoordelen, maar ook dat er naar hun oordeel geluisterd wordt. Ten slotte dienen de opstellers van het Groningse statuut zich nog eens af te vragen of zij hun belofte kunnen waarmaken dat het recht op kwaliteitsbeoordeling inderdaad aan *iedere* student toekomt: óók aan studenten die voortijdig moeten afhaken bij een cursus of die het propedeuseprogramma niet weten te voltooien?

2. Recht op een 'uniforme' studielast

Het Groningse statuut getuigt van meer historisch besef dan het Leidse. Ook vóór 2002 was de studielast in het Nederlandse hoger onderwijs reeds wettelijk genormeerd en dat was niet alleen bedoeld voor een soepele transfer van studiepunten. Eén van de doelen was (en is) studenten te beschermen tegen overtrokken diploma-eisen. De omvang van het programma (en van de samenstellende onderwijseenheden) moet worden uitgedrukt in studiepunten ter waarde van 28 uur per studiepunt en het somtotaal mag de wettelijke omvang niet overschrijden.

De Groningers hebben dus gelijk met hun stelling dat hier sprake is van *een recht* dat studenten wettelijk toekomt. De tekst van het Groningse statuut geeft echter niet genoeg uitleg over de norm van 28 studieuuren per studiepunt. Voorkomen moet worden dat studenten gaan denken dat ze overvraagd worden als ze méér uren in een programma(-onderdeel) moeten steken dan er officieel voor staan. De tekst had beter kunnen luiden dat één studiepunt naar de hoeveelheid leerwinst verwijst die een *normstudent* (gekenmerkt door een gegeven beginniveau en een gegeven begaafdheid) binnen het gegeven programma in 28 studieuuren kan behalen.

3. Recht op een studeerbaar programma

Zowel het Groningse als het Leidse statuut behandelen het recht op een studeerbaar programma. Maar in Groningen wordt dit recht duidelijker omschreven:

- er wordt een relatie gelegd tussen *planbaarheid* en studeerbaarheid (3.1);
- expliciet wordt erop gewezen dat het recht op studeerbaarheid betrekking heeft op een *normstudent* die geschikt wordt geacht voor de opleiding in kwestie en die zijn inspanningen verstandig doseert (3.2); in Leiden worden studenten op het verkeerde been gezet met de suggestie dat *iedere student* ('de' voltijdstudent) recht heeft op een programma dat *door hem of haar* in de cursusduur doorlopen kan worden;
- er wordt een relatie gelegd met verplichte stages (zoals coschappen): als studenten onvoldoende *gelegenheid* geboden wordt aan hun studieverplichtingen te voldoen, moet het programma onstudeerbaar worden geacht (3.3); en
- er wordt gewezen op de mogelijkheid beroep te doen op het Profileringsfonds als het programma niet studeerbaar is geweest (3.2).

Naar mijn mening zou men de bedoeling van de wetgever nader kunnen verhelderen door als norm te stellen dat een normstudent het aangeboden programma *zonder overbelasting* in de cursusduur moet kunnen

doorlopen. Zo'n norm strekt verder dan het Leidse uitgangspunt dat de studielast evenwichtig gespreid moet worden over het studiejaar.

Nog mooier zou het zijn als men tevens een bovenwettelijke norm zou introduceren voor studenten die niet aan de definitie van de normstudent voldoen, in de trant van: we doen ons best *iedere student* (dus ook vertraagde studenten) een programma te bieden waarin ze niet met gedwongen onderbelasting en leegloop geconfronteerd worden. Een dergelijk *beginsel van onbelemmerde studievoortgang* zou recht doen aan de impliciete vooronderstellingen van de langstudeerdersboete.

4. Recht op betaalbaar onderwijs

Dit is een lokale Groningse regeling. Studenten uit andere instellingen kunnen er jaloers op zijn.

5. Recht op studiebegeleiding

Artikel 7.34 WHW geeft ingeschreven studenten het recht gebruik te maken van de diensten van een studentendecaan (lid 1.d) en het recht op studiebegeleiding (lid 1.e), waarbij het instellingsbestuur 'bijzondere zorg [besteedt] aan de begeleiding van studenten die behoren tot een etnische of culturele minderheid waarvan de deelname aan het hoger onderwijs in betekenende mate achterblijft bij de deelname van Nederlanders die niet behoren tot een dergelijke minderheid.' In artikel 5a.8 wordt gesteld dat de opleidingskwaliteit mede omvat: 'de opleidingsspecifieke (...) alsmede de instellingsbrede voorzieningen die van invloed zijn op de kwaliteit van de opleiding daaronder mede begrepen *voldoende studiebegeleiding en voorzieningen die de toegankelijkheid en studeerbaarheid voor studenten met een functiebeperking bevorderen*'. En artikel 7.13 eist dat de Onderwijs- en Examenregeling (OER) van de opleiding bepalingen omvat inzake 'de bewaking van studievoortgang en de individuele studiebegeleiding.'

Waar de R.U. Groningen het recht op studiebegeleiding onderschrijft, zou de lezer van het studentenstatuut mogen verwachten dat studiebegeleiding duidelijk gedefinieerd wordt. Maar zo'n definitie ontbreekt, afgezien van een verwijzing naar de website van Studentenzaken.² Anders dan de Universiteit Leiden gaat men ook niet op de studiebegeleiding voor studenten uit etnische en culturele minderheden in, en evenmin op de facultaire verplichting om in de OER de bewaking van de studievoortgang en de individuele studiebegeleiding te regelen.

Ten slotte moet als een schrijnende omissie worden beschouwd dat geen aandacht wordt besteed aan eventuele voorzieningen voor het bijspijkeren van 'informele' vakinhoudelijke deficiënties waardoor studenten belemmerd worden het onderwijs met vrucht te volgen.

6. Recht op aanpassingen in het onderwijs

Het getuigt van zorgvuldigheid dat de R.U. Groningen de wettelijke rechten van gehandicapte en chronisch zieke studenten in haar statuut heeft opgenomen.

Conclusie. Het studentenstatuut van een onderwijsinstelling behoort niet alleen een overzicht te geven van de plichten van studenten maar ook van hun rechten (art. 7.59 WHW). De R.U. Groningen heeft een loffelijke poging ondernomen om aan deze wettelijke verplichting tegemoet te komen, althans op het gebied van het onderwijs. Wel heb ik hierboven een aantal kritische kanttekeningen geplaatst. Verder kunnen een paar studentenrechten worden genoemd die in het Groningse statuut buiten beschouwing zijn gebleven:

- het recht van studenten en aspirant-studenten op eerlijke, gedegen studievoorlichting (art. 7.15 WHW), met name over de voorkennis (startkennis en -vaardigheden) die studenten in de praktijk nodig blijken te hebben om opleidingen, trajecten en onderwijsenheden met vrucht te volgen en over de diagnostische hulpmiddelen die geboden worden opdat ze tijdig te weten kunnen komen of ze over die voorkennis beschikken;
- de voertaal die van de student verlangd mag worden bij de deelname aan het onderwijs, bij het maken van scripties en werkstukken en bij het afleggen van tentamens en examens (art. 7.2 WHW);³
- het recht van studenten op academische vrijheid (art. 1.6 WHW);⁴ en
- het recht zich op grond van gewetensbezwaren (of meer in het algemeen: op grond van de lokale Richtlijnen Ethiek) aan bepaalde studietaken te onttrekken (art. 1.7 WHW).

Wes Holleman

weblog onderwijs 7-9-2011

<http://www.onderwijsethiek.nl>

>>> Tabel en Eindnoten >>>

Studentenstatuut R.U Groningen 2011-2012 ⁵	Studentenstatuut Univ. Leiden 2011-2012 ⁶
<p>1. Recht op goed onderwijs en kwaliteitsbeoordeling Als student heb je recht op goed onderwijs en goede onderwijsvoorzieningen. Daarom heb je het recht schriftelijk de kwaliteit van de opleiding te beoordelen. De kwaliteit wordt eveneens beoordeeld door een visitatiecommissie van onafhankelijke deskundigen. Deze evaluaties zijn openbaar (art. 1.18 WHW). De faculteit trekt uit de kwaliteitsbeoordelingen de consequenties voor het beleid.</p>	<p>1. Kwaliteit van het onderwijs Onderwijs van de Universiteit Leiden dient te voldoen aan bepaalde kwaliteitsstandaarden. Deze standaarden zijn vastgelegd in het kaderdocument Leids Universitair Register Opleidingen.⁷ Het faculteitsbestuur toetst periodiek of een opleiding voldoet aan hetgeen in het Leids Register is vastgesteld. Daarnaast wordt de kwaliteit van een opleiding periodiek, na een externe toetsing, geaccrediteerd. Interne kwaliteitszorg, waaronder onderwijsbeoordelingen door studenten, vormt naast andere bronnen een noodzakelijke informatiebron voor deze externe beoordelingen.</p>
<p>2. Recht op een uniforme studielast Om de studielast van opleidingen in Europa te kunnen vergelijken is het European Credits Transfer System (ECTS) ontwikkeld. Elke opleiding en elke onderwijs-eenheid wordt uitgedrukt in studiepunten ofwel European Credits (EC). Eén EC of één studiepunt staat voor 28 studie-uren. Een volledig studiejaar omvat 60 studiepunten. De bacheloropleiding, inclusief de propedeuse, omvat 180 studiepunten. Veel Masteropleidingen beslaan 60 studiepunten, maar er zijn ook Masteropleidingen van 90, 120 of 180 studiepunten.</p>	<p>2. Studiepunten en European Credit Transfer System Ten behoeve van de Europese studentenmobiliteit is het European Credit Transfer System (ECTS) ingevoerd. De ECTS systematiek maakt het eenvoudiger om delen van het studieprogramma in een andere lidstaat van de EU te volgen. Het onderwijsprogramma is onderverdeeld in studiepunten van elk 60 studiepunten. Eén studiepunt staat daarbij voor 28 uren studie. Het bachelorprogramma (ingevoerd per 1/9/2002) bestaat uit 180 studiepunten. De studielast van de masteropleidingen is 60 of 120 dan wel 180 studiepunten.</p>
<p>3. Recht op een studeerbaar programma 3.1 Planbaarheid als prealabele voorwaarde. Het faculteitsbestuur zorgt ervoor dat het onderwijsaanbod en de Onderwijs- en Examenregeling (OER) vóór de aanvang van het studiejaar zijn gepubliceerd in de studiegids. Inhoud en beschikbaarheid van de informatie is zodanig dat je een goed oordeel kunt vormen van de inhoud en inrichting van het onderwijs (WHW art. 7.15). (...) 3.2 Studeerbaarheid. De opleiding moet zodanig zijn opgebouwd en ingevuld, dat je bij voldoende geschiktheid en inspanning 60 studiepunten in 1680 uur per studiejaar kunt halen. De opleiding kun je dan binnen de daarvoor gestelde nominale cursusduur voltooien (WHW art. 7.4). Het onderwijsprogramma en de OER worden elk jaar beoordeeld door de opleidingscommissie, die voor de helft uit studenten bestaat. Deze (...) informeert het faculteitsbestuur (WHW art. 9.18) dat de tijdsinvestering voor studenten beoordeelt en zo nodig bijstelt. Als het programma aantoonbaar niet studeerbaar is, stelt de opleiding je niet in staat om aan de eisen te voldoen. Je kunt dan vragen om financiële ondersteuning uit het Profileringsfonds omdat je zo door 'overmacht' over je prestatiebeurttijd heengaat. Je moet dit wel direct melden bij de studieadviseur (...). 3.3 Stages. In het geval van verplichte stages draagt het faculteitsbestuur zorg voor voldoende geschikte stageplaatsen en geeft het aan welke initiatieven je zelf nog moet nemen om tot een succesvolle stage te komen.</p>	<p>3.1 Inrichting opleidingen De opleidingen aan de Universiteit Leiden kunnen zowel voltijds, deeltijds als duaal zijn ingericht. De faculteit regelt de inrichting, het programma en de voorzieningen van het onderwijs in de Onderwijs- en examenregeling (...). Vanaf het studiejaar 2002/2003 is bij [nagenoeg alle] opleidingen van de Universiteit Leiden (...) de bachelor/masterstructuur ingevoerd. 3.2 Studeerbaarheid van het programma De faculteit behoort de opleiding zodanig in te richten dat de voltijdstudent in redelijkheid 60 studiepunten binnen een studiejaar kan halen. Bij de beoordeling van de studeerbaarheid is met name de spreiding van de studielast van belang. De inrichting van het onderwijs en de wijze waarop de inrichting is geregeld in de Onderwijs- en Examenregeling worden regelmatig beoordeeld. De wet heeft deze taak neergelegd bij het faculteitsbestuur, de opleidingscommissie en het College van Bestuur. Bij deze beoordeling moet worden gelet op de tijd die een student nodig heeft om alle onderdelen van het studieprogramma te voltooien. Door regelmatige beoordeling van het tijdsbeslag wordt voorkomen dat een opleiding –in zijn geheel of tijdens bepaalde periodes in het jaar – te zwaar en dus niet studeerbaar wordt. 3.3 --</p>
<p>4. Recht op betaalbaar onderwijs Naast het collegegeld dat je moet betalen (voor extraneï: examengeld) maak je studiekosten voor zaken als syllabi, boeken en studiereizen. Om die kosten binnen de perken te houden, heeft het College van Bestuur de Regeling Prijsbeleid Studiekosten vastgesteld. De regeling is erop gericht om de jaarlijkse studiekosten niet hoger te laten zijn dan het normbedrag dat de studiefinanciering hiervoor stelt. Als de studiekosten hoger zijn dan het in de regeling opgenomen plafondbedrag, kun je de helft van het bedrag dat je meer kwijt bent bij het faculteitsbestuur (door overlegging van aankoopbewijzen) terug-</p>	<p>4. --</p>

<p>vragen. In de studiegids staat aangegeven wat de studiekosten zijn voor het betreffende studiejaar. (...)</p>	
<p>5. Recht op studiebegeleiding Als student heb je recht op studiebegeleiding. De vorm daarvan is afhankelijk van de opleiding. Elke opleiding biedt in elk geval de ondersteuning van een studieadviseur. De studieadviseur is de vertrouwenspersoon voor alle opleidingskwesties, het studieprogramma, omstandigheden die je studieplanning beïnvloeden e.d. (...) De universiteit biedt centraal de ondersteuning aan van een studentendecaan (WHW art. 7.34 lid 1, onder d). De studentendecaan is vertrouwenspersoon voor zaken die je niet via de opleiding kunt of wilt regelen. Denk aan financiële nood, bijzondere kosten voor ziekte of levensonderhoud, grotere studievertraging (meer dan 15 studiepunten), hulp bij conflicten, klachten of bezwaar, kwesties bij de DUO e.d. (...). Extra begeleiding is mogelijk voor studenten die in een speciale positie verkeren, bijvoorbeeld door een functiebeperking (handicap), een chronische ziekte, dyslexie of een taalbarrière. (...)</p>	<p>5. Studiebegeleiding Alle studenten hebben recht op studiebegeleiding. In Leiden wordt bijzondere aandacht besteed aan de begeleiding van studenten die behoren tot een etnische of culturele minderheid. De nadere uitwerking van het recht op studiebegeleiding is overgelaten aan de faculteit. De wijze van begeleiding is mede afhankelijk van het soort onderwijs dat wordt gegeven. In de Onderwijs- en Examenregeling is een regeling opgenomen over de bewaking van de studievoortgang en de individuele studiebegeleiding alsmede over de wijze waarop studenten met een functiebeperking tentamens af kunnen leggen.</p>
<p>6. Recht op aanpassingen in het onderwijs Als student met een handicap, chronische ziekte, dyslexie of een andere functiebeperking heb je recht op bepaalde aanpassingen in het onderwijs. Het gaat om die aanpassingen die je in staat stellen zoveel mogelijk ongehinderd van je intellectuele capaciteiten gebruik te maken. Voorbeelden van aanpassingen zijn: afspraken over aanpassingen van toetsvormen en tentamentijd of de fysieke toegankelijkheid van de onderwijsvoorzieningen. Voor vragen of advies over de mogelijkheden bij de opleiding kun je terecht bij de studieadviseur. Mocht het voor jou of de opleiding niet direct duidelijk zijn hoe je de beperking kunt aantonen, welke verklaringen je nodig hebt, of welke aanpassingen in de rede liggen, dan kun je een afspraak maken met een van de studentendecanen. Zij weten ook van welke financiële regelingen en andere voorzieningen (cursus, training, huisvesting, UWV, gemeente etc.) je gebruik kunt maken.</p>	<p>6. --</p>

¹ http://www.st-ab.nl/wetten/0718_Wet_op_het_hoger_onderwijs_en_wetenschappelijk_onderzoek_WHW.htm

² <http://www.rug.nl/studenten/studiebegeleiding/index>

³ In een bijlage van het Groningse studentenstatuut is weliswaar de lokale Gedragscode Voertalen opgenomen, maar het uitgangspunt dat Nederlandstalige studenten *zelf* in principe het Nederlands als voertaal mogen hanteren is van zo groot belang voor succesvolle leerprocessen dat opname in de hoofdtekst van het studentenstatuut mijns inziens geboden is. Vergelijk ook: <http://www.onderwijsethiek.nl/?p=2650>.

⁴ Vergelijk: <http://www.onderwijsethiek.nl/wp-content/uploads/2007/04/onderwijsethieknov2006.pdf> (pp. 29, 80).

⁵ <http://www.rug.nl/studenten/regelingen/studentenstatuut/2011-2012/onderwijs/rechtenstudenten>

⁶ <http://hum.leidenuniv.nl/studenten/studentenstatuut/studentenstatuut.html> (p.17).

⁷ <http://onderwijs.leidenuniv.nl/onderwijsbeleid/leids-register.html> (deze URL is *niet* opgenomen in de tekst van het Studentenstatuut).